

chacz, Kolebka pieśni). Świetnie dobrane teksty na temat muzyki i milczenia, tak często obecnych w dziele Norwida, przejmująca, a zarazem intelektualna recytacja, i piękna część muzyczna (m.in. utwory kompozytorek Clary Schumann, Mel Bonis i Cécile Chaminade) złożyły się na ten wielce udany wieczór, który wzbudził szczerą entuzjasm Francuzów dla poezji autora *Promethidiona*. Na stoisku z książkami można się było zaopatrzyć w nowe francuskie publikacje norwidowskie: tomik wierszy religijno-mistycznych *Lumières du Royaume* (Editions Bénédictines) oraz *Cyprian Norwid poète et penseur catholique* (nadbitka z pisma „Liberté politique”) – obie publikacje w opracowaniu K. Jeżewskiego.

Warto nadmienić, iż katolickie Radio Notre Dame nadało z okazji festiwalu norwidowskiego godzinną audycję o poecie z udziałem Krzysztofa Potockiego, Michaela Lonsdale’a i Paula de Sinéty.

Całość festiwalu została sfilmowana przez Floriana Lebrun, młodego reżysera francuskiego, laureata Prix Essai International UNESCO 2000 za najlepszy film filozoficzny. Materiały te posłużą do filmu dokumentalnego o Norwidzie, który przygotowuje on wraz z Krzysztofem Jeżewskim dla ARTE.

Dariusz Hornowski

KONFERENCJA PT. „SZTUKA POETYCKA NORWIDA” W POMORSKIEJ AKADEMII PEDAGOGICZNEJ W SŁUPSKU

W dniach 17-19 września 2001 r. w 180-lecie urodzin Cypriana Norwida w Słupsku odbyła się konferencja naukowa nt. „Sztuka poetycka Norwida”, zorganizowana przez Instytut Filologii Polskiej Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku.

Obrady toczyły się w sali Muzeum Pomorza Środkowego w Zamku Książąt Pomorskich oraz w Ośrodku Teatralnym „Rondo”. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał jej pomysłodawca i organizator, dr Sławomir Rzepczyński, oraz prof. dr hab. Jerzy Hauziński, rektor Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku. W konferencji uczestniczyli referenci z wielu ośrodków akademickich: z Lublina, Warszawy, Katowic, Torunia, Gdańska, Białegostoku, Piotrkowa Trybunalskiego i Słupska. Układ referatów w czasie obrad był tak przygotowany, aby wystąpienia wzajemnie się uzupełniały oraz były punktem wyjścia do dyskusji.

Jako pierwszy wystąpił prof. dr hab. Edward Kasperski (Warszawa), który wygłosił referat „Metaliryka romantyków. Norwid na europejskim tle porównawczym (F. Schlegel i inni)”. W poezji romantycznej, co podkreślił referent, nastąpiło swoiste połączenie ewokacji emocji z wypowiedzią dotyczącą ich natury. Ważnym kontekstem dla tego zjawiska stała się myśl takich filozofów, jak F. Schlegel czy G. W. F. Hegel, ukazująca poezję jako antropologiczną syntezę doświadczeń i uczuć. Problem meta-

liryczności powrócił również w referacie dra hab. Jacka Lyszczyny (Katowice), poświęconym utworowi *Kolebka pieśni (Do spótczesnych ludowych pieśniarzy)*. Referent zanalizował ten liryczny traktat poetycki, który podejmuje wątki metapoetyckie – efekt przemyśleń Norwida na temat istoty i źródeł poezji. W strukturę tego wiersza wpisana została konwencja XVIII-wiecznego traktatu poetyckiego. Jej źródłem poeta doszukiwał się w Boskiej inspiracji, przejawiającej się za pośrednictwem zbiorowej nieświadomości ludzkiej. Norwid, co podkreślił referent, sformułował tu własną koncepcję poezji, polemiczną nie tylko wobec koncepcji klasycystycznych, ale także wobec romantycznej wiary w nieograniczoną moc twórczą poety-wieszczka.

Dr Wojciech Kudyba (Nowy Sącz) przedstawił *Poetycką hermeneutykę Norwida* związaną z językiem teologii. W referacie wyeksponował Norwidowskie propozycje terminologiczne, potencjał znaczeniowy słów religijnych oraz reinterpretację pojęć teologicznych w utworach poety. Wskazał również na ich znaczeniowe przemiany związane z wielorakimi „grami językowymi”, m.in. z paronomazją, peryfrazami, licznymi współbrzmieniami.

Mgr Barbara Sawicka-Lewczuk (Białystok), koncentrując się na symbolice „źródła” i romantycznej wizji Boga, ukazała obraz poety w utworach Norwida. Zwróciła uwagę na rolę poety – odpowiedzialnego świadka wydarzeń, człowieka przemiany, dla którego lektura świata łączyła się z pamięcią o transcendentnym źródle istnienia.

W referacie „Naród i historia jako kategorie estetyki Norwida. Wokół *Promethidiona*” dr hab. Marian Śliwiński (Piotrków Trybunalski) poruszył problematykę Norwidowskiej historiozofii. Obie tytułowe kategorie pojawiły się w kontekście tradycji oświeceniowej i romantycznej. Mówiąc o Norwidowskiej koncepcji narodu, referent wskazał na nawiązania do tradycji greckiej, na paralelę Grecja–Polska, wyróżnioną nie tylko w *Promethidionie*, ale i w listach poety. Z kolei przy sakralizacji procesu historycznego w koncepcji Norwida powracał, co wyróżniono w referacie, sztafaż neoplatoński i chrześcijański.

W wystąpieniu dra Włodzimierza Torunia (Lublin) pojawiła się koncepcja polskiej walki zbrojnej, odzwierciedlona w myśli Norwida i w tytule referatu: „«Bić się umieją, a nie umieją walczyć». Norwid o Polakach”. Powróciła tu pasja i dosadność poety, charakteryzującego polski, nieoświecony patriotyzm i wskazującego, że brak elit myślowych jest smutnym dziedzictwem przeszłości oraz fatalnym źródłem wieków przyszłych.

Dr Daniel Kalinowski (Słupsk) zwrócił uwagę w swoim wystąpieniu na orientalne fascynacje Norwida. Podstawą refleksji były notatki i studia poety dotyczące religii, myśli filozoficznej, kultury Wschodu. Referent przedstawił wybrane formy Norwidowskich odwołań do Orientu – literackie inkrustacje o Wschodzie, elementy dyskursu estetycznego w *Promethidionie* i obrazy mitów Wschodu jako utraconego raju lub dzikiej, barbarzyńskiej krainy.

Dr hab. Kazimierz Chruściński (Słupsk) w referacie „Pozytywiści wobec Norwida” ukazał projekty odpowiedzi na pytanie: Norwid – poeta zapomniany czy nieznan w drugiej połowie XIX wieku? Przy przywołaniu opinii dotyczących Norwidowskiej sztuki poetyckiej referent wyróżnił m.in. głosy J. I. Kraszewskiego, H. Sienkiewicza,

W. Nehringa, T. T. Jeża, Z. Sarneckiego. Premodernistyczne próby rewindykacji twórczości Norwida zamknęły ten rozdział recepcji jego dzieł.

18 września obrady rozpoczęła mgr Dorota Plucińska referatem dotyczącym „Strategii sentencjonalnych początków i zakończeń w lirykach Cypriana Norwida”. Referentka przedstawiła problem sentencjonalności, ewokujący określoną poetykę tekstu w *Vade-mecum*. Wśród strategii *Prologu* utworów pojawiły się tu m.in. reinterpretacje, definiowanie tytułowych pojęć czy też ich ironiczne zanegowanie. Z nimi to korespondowały sentencjonalne pointy liryków.

Dr Piotr Chlebowski (Lublin) w swoim referacie poruszył problematykę edytorską *Rzeczy o wolności słowa* Norwida. Przywołał tu wydania tego tekstu przez T. Piniego i W. J. Gomulickiego. Podstawą opracowania utworu był autograf i pierwodruk autorski z dokonaną przez Norwida korektą tekstu. Autor referatu wskazał na liczne błędy edytorskie obecne w wydaniu utworu przez W. J. Gomulickiego, dla którego podstawą opracowania był autograf.

Punktem wyjścia rozważań dra Sławomira Rzepczyńskiego (Słupsk) była wskazana przez Norwida we wstępie do *Vade-mecum* opozycja poezji jako siły i jako sztuki. Z analiz referenta wynikało, że Norwid traktował oba te zadania poezji komplementarnie, domagając się, by „żar słowa” łączył się z „treści rozsądkiem” (*Liryka i druk*). Norwid podkreślał przy tym niezwykłą siłę słowa, jego walory brzmieniowe. Co charakterystyczne, pamiętając o dominacji słowa drukowanego, domagał się zbliżenia wiersza do języka mówionego.

Sztuce opisu w utworach Norwida poświęciła swój referat dr Adela Kuik-Kalinowska (Słupsk). Relacja „życie a sztuka” w perspektywie Norwida, jego obrazy liryczne, w których kolorystyka współgrała z architektoniką utworów, zwrócenie uwagi na szczegółowość opisu, na grę światła i cieni w Norwidowskich przedstawieniach, na radość opisu i kontemplację drobiazgu – oto najważniejsze problemy wyróżnione w jej wystąpieniu.

Rozdział twórczości plastycznej Cypriana Norwida, autora akwarel, grafik, obrazów olejnych, przywołała w swoim wystąpieniu mgr Edyta Chlebowska (Lublin). Inspiracją do referatu było stworzenie edycji dzieł plastycznych Norwida. Autorka referatu przedstawiła wybrane prace poety, wyróżniając w nich motyw dziecka. Okazało się, że są jeszcze dzieła Norwida czekające na swoje odkrycie, czego przykładem była nieznana dotąd akwarela.

Dr Tomasz Korpysz (Warszawa) wygłosił referat zatytułowany „Człowiek bowiem cóż jest?» Cóż jest człowiek? O wybranych definicjach poetyckich Norwida”. Przedstawił w nim autora *Vade-mecum* jako „poetę definicji”, odwołując się przy tym do zasygnalizowanej w tytule problematyki antropologicznej. Dr Korpysz wskazał na trzy grupy definicji poetyckich Norwida: na wyrażenia jednoznacznie pozytywne, związane ze sferą sakralną, sformułowania odwołujące się do przestrzeni natury oraz wyrażenia oparte na prawie antynomii, paradoksu, będące często „dialektyczną spójnią”.

Wystąpienie dr Zenobii Jaroszak (Słupsk) dotyczyło przestrzeni semantycznej w *Omyłce* Norwida. Kontekstem dla rozważań były przede wszystkim XIX-wieczne słowniki, a także listy Norwida. Autorka referatu zwróciła uwagę na formę Norwidowskiego dyskursu prowadzonego w *Omyłce*, na powstałe w nim napięcia słownikowe

i międzykontekstowe. Wyróżniając Norwidowskie przedstawienia „sukcesu” i „zwycięstwa”, referentka ukazała diagnozę współczesności poety, jego konfrontację teraźniejszości z przyszłością, odwołującą się do systemu wartości.

Dr Michał Kuziak (Słupsk) w referacie „O różnych *jak* w *Vade-mecum* Norwida” wyróżnił struktury porównań, klasyfikując je jako tradycyjne i nowoczesne, odwołujące się do poetyki symbolistycznej. Mówiąc o funkcji porównań, zwrócił m.in. uwagę na modelowanie rzeczywistości, przedstawienie strategii mimetycznej i współtworzenie retoryki w *Vade-mecum*.

Referat mgr Ewy Szczegliackiej (Warszawa) przyniósł krytyczne uwagi Krasieńskiego o sztuce poetyckiej Norwida. Dotyczyły one m.in. Norwidowskiego przekładu *Boskiej komedii* Dantego, a także „programowej niejasności” autora *Vade-mecum*. Przedstawiając swoje uwagi, Krasieński porównywał twórczość Norwida i Słowackiego. W takiej perspektywie Norwid stawał się kontynuatorem nowej koncepcji poezji. W swojej emocjonalnej ocenie Krasieński, co podkreśliła referentka, przedstawił lirykę Norwida w kontekście tradycji literackiej, odwołując się do romantycznego pokolenia poetów.

Mgr Anna Siemińska (Toruń) w referacie „Motyw śmierci w elegii *Na zgon poezji* i w poemacie *Assunta*” przedstawiła okoliczności powstania obu utworów, zwracając uwagę na łączące je motywy tanatyczne. Referentka wyróżniła przy tym chrześcijańską koncepcję śmierci i jej kataraktyczną rolę w Norwidowskiej elegii i poemacie.

W wystąpieniu „Norwidowskie wiersze Teofila Lenartowicza” mgr Monika Bojko ukazała przyjaźń i literacką konfrontację obu poetów w kontekście listów i liryków. Zwróciła przy tym uwagę i zinterpretowała utwory Lenartowicza powstałe pod wpływem twórczości Norwida. Były one często świadectwem licznych polemik między twórcami. Referat ten zamknął ostatnią część konferencji.

Przedmiotem dyskusji w czasie obrad były zagadnienia dotyczące poetyki Norwida, lirycznego kodu jego utworów i ich kontekstów. Wśród tych problemów pojawiły się m.in. granice metaliryczności, podstawy i źródła semantyki Norwida, interpretacja jego twórczości w perspektywie biografii i w świetle uwarunkowań epoki, notatki poety, sztuka Norwidowskiego opisu z jej kontekstami i funkcje porównań w wierszach Norwida.

Prezentowane referaty zostaną ogłoszone w tomie pokonferencyjnym.

Małgorzata Turczyn

KONFERENCJA PT. „CYPRIANA NORWIDA
PROJEKT CYWILIZACYJNY” W KRAKOWIE

Krakowskie obchody 180. rocznicy urodzin Cypriana Kamila Norwida rozpoczęto przy biciu Dzwonu Zygmunta w poniedziałek 24 września 2001 r. o godzinie 12 uro-